

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Одеська політехніка»,
доктору наук з державного управління,
професору Колісніченко Наталі Миколаївні

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, доктора наук з державного управління, професора,
професора кафедри публічного управління та регіоналістики
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка» **Саханєнко Сергея Єгоровіча**
на дисертацію **Медловської Наталії Вікторівни** на тему «Механізми державного
управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного
відновлення України», поданої до захисту до разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Одеська політехніка» для здобуття наукового
ступеня доктора філософії в галузі знань 28 Публічне управління та
адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Бойові дії, які відбуваються на території України, завдали значних руйнувань інфраструктурі, економіці, соціальній сфері та екології регіонів України. Відновлення регіонів потребує нових підходів до державного управління, які враховуватимуть виклики сьогодення. Забезпечення збалансованого розвитку регіонів запобігає уникненню соціально-економічних диспропорцій, які можуть посилювати нерівність між регіонами. Стійкість передбачає врахування екологічних, економічних та соціальних факторів відновлення регіонів України, має відповідати європейським стандартам стійкого розвитку, потребує дієвих механізмів державного управління, які б забезпечували прозорість, підзвітність та результативність.

Забезпечення стійкого розвитку регіону в умовах дії воєнного стану є однією з основних проблем держави і суспільства. Сутність стійкого розвитку регіону полягає у забезпеченні зростання національної економіки, збільшенні доходів на душу населення, підвищенні рівня життя населення. Стійкий розвиток регіону супроводжується відповідними змінами в економічній та соціальній сферах. Конфлікти, кризи, потрясіння та війна, які постійно відбуваються в

усьому світі, вимагають від держави розроблення та практичної реалізації відповідної стратегії соціально-економічного розвитку для забезпечення стійкого розвитку регіону.

Підвищення рівня державного регулювання розвитку регіонів має на меті забезпечення ефективності проведення соціально-економічних змін та реформ, а в період дії воєнного стану – відновлення і розвиток економіки, відновлення і розвиток інфраструктури, забезпечення відповідного рівня життя населення.

В період воєнного стану ефективність функціонування регіонів залежить від пошуку нових шляхів вдосконалення механізмів державного управління їхнім стійким розвитком, вибору та розробки відповідної Концепції, пошуку відповідних інструментів для її реалізації, здатності органів влади мобілізувати наявні ресурси, ефективно їх розподіляти та застосовувати.

Не зважаючи на велику кількість досліджень у вітчизняній науці публічного управління та адміністрування, потребують теоретичного обґрунтування концептуальні засади оптимізації стійкого збалансованого розвитку регіонів, та розроблення підходів до формування відповідного механізму державного управління.

На вирішення зазначеної проблеми орієнтовано дисертаційне дослідження Медловської Наталії Вікторівни.

Дисертаційна робота Медловської Наталії Вікторівни на тему: «Механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України» є самостійною науковою працею, виконаною автором за період навчання в аспірантурі протягом 2020 – 2025 років. Основні ідеї, результати дослідження, розробки, що характеризують наукову новизну і практичне значення дисертаційної роботи запропоновано, отримано та здійснено автором особисто.

Дисертація влучно висвітлює обрану тему та досягає поставленої мети та завдань дослідження. Структура дисертації відповідає встановленим вимогам. Матеріал дисертації викладено логічно, послідовно та в науковому стилі. Загалом, дисертація відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дисертаційне дослідження містить наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Використані в дисертації джерела мають відповідні посилання.

Наукова новизна полягає в наступному:

- розроблено механізми державного управління у кризових умовах (воєнний стан, повоєнне відновлення);
- впроваджено інноваційні підходи до державного управління (цифровізація, стійкі технології);

- створено проєкт Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України – пропозиція для органів державної політики;
- уточнено і вдосконалено базові категорії публічного управління («державне управління», «стійкість», «механізми державного управління» тощо).

Набули подальшого розвитку підходи до обґрунтування змісту механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України та концептуальні аспекти функціонування механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України.

Перший розділ дисертації присвячено теоретико-методологічним засадам дослідження механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України. Автором проаналізовано понятійно-термінологічний апарат дослідження та сформульовано визначення терміну стійкий збалансований розвиток регіону – це ефективний, довготривалий, динамічний, гармонійний процес, який забезпечує оптимальне поєднання економічного зростання, задоволення потреб суспільства та збереження навколишнього середовища, завдяки якому система здатна адаптуватися до різного роду криз, конфліктів та потрясінь, протистояти та ефективно розвиватися.

Проаналізовано наукові підходи до дослідження механізмів державного управління стійким регіональним розвитком в Україні: теоретичні підходи; емпіричні дослідження; компаративний аналіз; концептуальні моделі. Виділено основні теоретичні підходи до обґрунтування змісту механізмів державного управління: системний, економічний, соціологічний, політичний, екологічний, інституціональний, географічний.

Запропоновано при проведенні досліджень у сфері регіонального розвитку застосовувати наступні принципи: остаточної (глобальної, генеральної) мети; єдності, зв'язності та модульності; ієрархії; функціональності; розвитку; децентралізації; невизначеності. Автором уточнено, що теоретико-методологічні засади механізмів державного управління стійким регіональним розвитком базуються на сучасних теоріях стійкого розвитку та передовому досвіді різних країн, і тому вони слугують підґрунтям для розроблення та впровадження механізмів державного управління стійким розвитком регіонів України.

У другому розділі розглянуто особливості функціонування та ефективність механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України. Автором запропоновано стратегічні орієнтири функціонування механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України: розробка та впровадження Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України, координація діяльності регіональних органів влади, забезпечення доступу до фінансових ресурсів, підтримка інновацій та розвитку

підприємництва, залучення громадськості та громадських організацій, моніторинг та оцінка результативності.

Проведено аналіз основних нормативно-правових актів, які складають нормативно-правовий механізм державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів України. Виділено основні проблеми розвитку регіонів України: економічні, демографічні, соціальні, екологічні.

Автором дисертаційного дослідження зазначено, що ефективне функціонування нормативно-правового механізму вимагає реалізації чіткого планування, системного контролю та координації, а також активної участі та співпраці між центральним та місцевими органами влади.

Звернуто увагу, що приклади закордонного досвіду можуть надати Україні ідеї для розвитку власних механізмів державного управління стійким регіональним розвитком. Розробка та впровадження нових ідей, технологій та підходів допоможуть забезпечити стійкий економічний розвиток регіонів.

Доцільною є думка автора щодо існування потреби забезпечити стійкий соціально-економічний розвиток регіонів, підвищити рівень якості життя населення регіону, вжити заходів для забезпечення та дотримання соціальних стандартів кожної людини та громадянина. При цьому обов'язковим є раціональне використання ресурсного потенціалу регіону, оскільки в період дії воєнного стану ресурсний потенціал є дуже обмеженим.

В дисертації автором доведено, що використання інновацій в регіоні має великий потенціал для стійкого збалансованого розвитку, сприятиме підвищенню рівня економіки, покращенню рівня життя населення, забезпеченню стабільності, збалансованості і залученні інвестицій. Також обґрунтовано, що інновації сприяють підвищенню конкурентоспроможності регіону, ефективності та розвитку нових секторів економіки.

Розвиток науково-технічного потенціалу регіону – це важливий фактор економічного, соціального та технологічного прогресу, який дозволяє впроваджувати нові ідеї, технології та інновації, що у свою чергу сприяють зростанню господарства та підвищенню якості життя населення регіону.

Також автором дисертації сформульоване тлумачення терміну збалансований розвиток інфраструктури регіону – це процес, завдяки якому різні аспекти інфраструктури, такі як транспортні системи, енергетичні мережі, комунікаційні засоби тощо, розбудовуються та модернізуються з метою забезпечення рівномірного розвитку всієї території регіону.

Правильною є думка автора, що збалансований розвиток інфраструктури є важливим для будь-якої країни або регіону. Оскільки інфраструктура розвивається врівноважено та забезпечує потреби населення та підприємств.

У третьому розділі запропоновано наступні шляхи удосконалення механізмів державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні: впровадження систем реагування на надзвичайні ситуації та управління; розробка планів на випадок надзвичайних ситуацій для захисту критичної інфраструктури та управління ресурсами; надання підтримки та ресурсів підприємствам і громадам у постраждалих регіонах; взаємодія з місцевою владою, організаціями громадянського суспільства та міжнародними партнерами.

Автором доведено, що інноваційний розвиток інфраструктури є важливим фактором для створення сприятливих умов для розвитку інноваційних технологій, який сприяє залученню інвестицій, співпраці між науковими установами та промисловими підприємствами, обміну знаннями та технологіями, а також покращенню якості життя населення.

Обґрунтовано роль інновацій для регіональної стійкості.

Управління регіональним розвитком в умовах дії воєнного стану є досить важливим і відповідальним завданням як для держави в цілому, так і для кожного регіону конкретно.

Заслужовує уваги розроблений автором проєкт Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України. Також автором сформульовано відповідні рекомендації щодо практичного застосування Концепції стійкого збалансованого розвитку регіонів України, які полягають в наступному: Концепція спрямована на забезпечення рівномірного розподілу ресурсів та інвестицій між регіонами; передбачає збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів; передбачає відбудову та розвиток транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури у всіх регіонах країни; передбачає створення сприятливих умов для залучення інвестицій у регіони.

Автором зазначено, що Концепція стійкого збалансованого розвитку регіонів України спрямована на забезпечення рівномірного розподілу ресурсів та інвестицій між регіонами.

Все вказане свідчить про наукову новизну дисертаційного дослідження.

Привертає увагу логічна структурованість викладу матеріалу дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, кожен з яких містить по три підрозділи, також висновків, списку використаних джерел та додатків. Кожен розділ та підрозділ дисертації є змістовним за обсягом, наявні плавні переходи між розділами та підрозділами, що забезпечує їх логічний зв'язок. Автором дисертації також складено рисунки і таблиці, які є доречними в даній роботі.

В дисертації правильно обґрунтовано актуальність дослідження, яка підкріплена аналізом реальних потреб України у відновленні та розвитку після

завершення воєнного стану. Правильно сформульовано мету та завдання дослідження, влучно сформульований об'єкт, конкретно деталізований предмет дослідження. Мета дослідження – оптимізувати механізми державного управління стійким розвитком регіонів і розробити практичні рекомендації. Наукова новизна повністю спрямована саме на створення нових механізмів і конкретні пропозиції щодо їх удосконалення. Предметом дослідження є механізм державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів, і наукова новизна напряду стосується або розробки таких механізмів, або уточнення їх науково-теоретичної бази. Методологія дослідження – комплексна, застосовано системний, індуктивний, прогностичний та інші методи. Вказано зв'язок роботи з науковими програмами. Детально розкрито наукове та практичне значення дослідження.

Наукові результати дослідження дали змогу автору сформулювати чіткі висновки та рекомендації, які в свою чергу мають теоретичне та практичне значення. Кожен висновок є науковим узагальненням. Висновки відповідають поставленим завданням.

Наукова новизна чітко корелює як і з предметом, так і з метою дисертаційного дослідження, є їх безпосереднім логічним продовженням і наповненням.

Наукова новизна дисертації повною мірою відповідає вимогам спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування, оскільки результати дослідження спрямовані на теоретичне обґрунтування і практичне вдосконалення механізмів публічного управління розвитком регіонів України в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до планів Національного університету «Одеська політехніка», затверджених Міністерством освіти і науки України і є складовою частиною держбюджетних науково-дослідницьких робіт та господарсько-договірних науково-дослідницьких робіт.

Теоретичні положення дисертації були представлені автором на засіданнях кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка».

Результати дисертації використано в дослідницькій, педагогічній та науковій діяльності Одеського інституту соціальних технологій.

Основні положення, висновки та практичні рекомендації дослідження опубліковані автором у наукових статтях та тезах виступів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Публікації засвідчують серйозну апробацію результатів дослідження.

Загалом дисертаційне дослідження виглядає системним, ґрунтовним і оформленим відповідно до вимог дисертацій доктора філософії в галузі публічного управління та адміністрування.

Звичайно, як і до будь-якого дисертаційного дослідження можуть бути висловлені зауваження та побажання.

1. Загалом в роботі переважає якісний підхід. Робота базується переважно на якісному аналізі. При цьому бракує кількісної верифікації результатів (моделювання, статистичної оцінки впливу розроблених механізмів на реальні регіональні процеси).

2. У підрозділі 2.3. автором розглянуто інноваційні механізми стійкого збалансованого розвитку регіонів України. Однак перелік інноваційних механізмів є надмірно широким і неструктурованим. У висновку згадуються різноманітні технології, однак, відсутня чітка класифікація або обґрунтування вибору саме цих технологій, що створює враження перерахування без глибокого аналізу їхньої відповідності та взаємозв'язку. Хоча підкреслюється важливість інновацій для підвищення конкурентоспроможності та розвитку нових секторів економіки, не надано детальних рекомендацій щодо того, як саме ці інновації мають бути інтегровані в регіональний розвиток.

Висновок не враховує можливі перешкоди на шляху впровадження інновацій, такі як недостатнє фінансування, відсутність необхідної інфраструктури, низький рівень цифрової грамотності населення та опір змінам. Без аналізу цих факторів рекомендації виглядають неповними. Запропоновані способи ефективного розвитку, такі як розвиток інфраструктури, економічна диверсифікація, інвестиції в освіту та співпраця, є універсальними та не враховують унікальних особливостей окремих регіонів України. Відсутність регіональної специфіки може призвести до неефективності впровадження цих рекомендацій.

3. У підрозділі 3.2. автором досліджено збалансований розвиток інфраструктури регіону в період дії правового режиму воєнного стану в Україні. Однак не надано детального аналізу того, як саме воєнний стан вплинув на різні аспекти інфраструктури регіонів. Без конкретних даних про руйнування, пошкодження та функціонування інфраструктурних об'єктів важко оцінити ефективність запропонованих напрямів відновлення.

Визначення терміну «збалансований розвиток інфраструктури регіону» є досить широким і не враховує специфіки відновлення інфраструктури в умовах повоєнного періоду. Більш точне визначення з акцентом на пріоритети та обмеження, характерні для повоєнного відновлення, було б доцільним. Висновок не враховує унікальні виклики, з якими стикається Україна під час відновлення інфраструктури після завершення воєнних дій, такі як обмеженість ресурсів,

необхідність розмінування територій, відновлення довіри населення та залучення міжнародної допомоги.

4. У підрозділі 3.3. автором розглянуто механізми державного управління стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України та розроблено Концепцію стійкого збалансованого розвитку регіонів України.

Висновок окреслює загальні напрямки Концепції, однак відсутні конкретні деталі щодо стратегій, заходів та механізмів реалізації цих напрямків, що ускладнює оцінку їх практичної реалізації. Важко зрозуміти, які конкретно потреби має кожен регіон і як вказана Концепція може їх задовольнити. Україна характеризується значними відмінностями між регіонами як за економічними показниками, так і за соціальною інфраструктурою. Концепція повинна враховувати ці відмінності та пропонувати диференційовані підходи до розвитку кожного регіону, що не зовсім очевидно з представленого висновку.

Необхідно передбачити механізми відслідковування ефективності впровадження Концепції, щоб мати змогу коригувати стратегії та заходи в процесі їх реалізації. У висновку не зазначено, як планується здійснювати таке відслідковування. Хоча стверджується, що практичне застосування Концепції є доцільним, не надано достатніх доказів та аргументів, які б підтверджували її ефективність та реалістичність у поточних умовах України.

5. Висновки містять згадки про важливість інновацій і кризового управління, але специфічно про воєнний чи повоєнний контекст акцент зроблено не завжди явно і повно. Тематичний акцент на особливостях воєнного і повоєнного періодів міг би бути більш послідовним і деталізуватися у висновках.

Але висловлені зауваження та побажання не впливають на позитивну оцінку даного дисертаційного дослідження.

В цілому, дисертаційна робота Медловської Наталії Вікторівни є цілісним, самостійним та завершеним науковим дослідженням. Дисертація має теоретичну та практичну цінність в галузі публічного управління та адміністрування, вирішує важливе науково-прикладне завдання.

Всі наукові результати, представлені в дисертаційній роботі, розроблені автором особисто. Сформульовані наукові положення, висновки, рекомендації, пропозиції обґрунтовані автором самостійно на основі власних досліджень, аналізу відповідних нормативно-правових актів та наукової літератури.

В процесі підготовки дисертаційного дослідження автором опрацьовано велику кількість джерел. Використані в дисертації праці та думки інших вчених мають відповідні посилання.

За формальними та змістовними ознаками представлена дисертаційна робота Медловської Наталії Вікторівни на тему: «Механізми державного управління

стійким збалансованим розвитком регіонів у період повоєнного відновлення України» відповідає всім вимогам до кваліфікаційних робіт восьмого рівня Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, вимогами Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. Медловська Наталія Вікторівна виявила концептуальні та методологічні знання в галузі публічного управління та адміністрування, довела володіння відповідними вміннями та навичками. Медловська Наталія Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Рецензент

**доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри
публічного управління та регіоналістики
Навчально-наукового інституту
публічної служби та управління
Національного університету
«Одеська політехніка»**

Сергій САХАНЄНКО